

36. ОБРАЗ БОЖОЇ МАТЕРІ У ПОЕТИЧНІЙ СПАДЩИНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Анастасія Ярош

Національний університет харчових технологій

Вступ. Поетичне слово Тараса Григоровича Шевченка багатогранне і по-філософськи багатосмісловне. Творчість була для нього не тільки духовною потребою, а й формою протесту проти царського свавілля. Записуючи рядок за рядком, він підтверджував свої ж слова: «Караюсь, мучуся... але не каюсь!..».

Мета роботи полягає у розкритті образу Божої Матері у творчості Тараса Шевченка.

Вклад основних результатів дослідження. Жінка-мати у Т. Шевченка — символ добра, справедливості, краси. Така позиція помітна у створених образах жінки та звертаннях до неї у ліричних та ліро-епічних творах. Найчастіше спосіб звертання до жінки у Т. Шевченка нагадує молитву, що має Біблійну основу — звертання до Матері Божої. Як засіб виразності та акцентуації автор традиційно обирає церковнослов'янські лексеми і формули для означення власного ставлення до образу жінки.

Як зазначав у 1936 році відомий український літературний критик Микола Гнатишак у «Кобзарі» Т. Шевченка згадується Мати Божа 25 разів. Для уникнення повторів у молитовних звертаннях автор засобами метафори змінює образ. Іменник «мати» та іменники — власні імена — Марія, Мати Божа, Богородиця, представлені словами-номінативами, замінюються лексичними одиницями із семантикою, що вказує на ознаку та якість даного образу [2, с. 112].

Частими у конфесійній літературі є композити, основні шаблони творення яких були перенесенні в українську мову з церковнослов'янської. Т. Шевченко паралельно використовує у звертаннях два композити — великомучениця і многострадалиця. Обидві лексеми сформувалися на церковнослов'янській основі. Варто зазначити, що композит великомученик — це назва, яку дала церква тим християнам, що, за переказами, зазнали великих тортур за віру. У композиті многострадалиця сама лексема може бути використаною як на означення святих осіб, так і земних грішників: Моя единая сестра!

Многострадальність святая!, де використовує як форму звертання композит многострадальність до реальної особи й водночас поєднує його з прикметником святая [1, с. 270].

У переносному значенні автор уживає інший композит, звертаючись до грішниці у формі великомученице: Великомученице куме!; А ти, великомученице! Базталанная! Де ділась краса твоя... таке спрощення значення абсолютно не сумісне із християнською позицією, у якій лексема великомученик не може уживатися на позначення простих грішників. Використання даного церковнослов'янзму є стилістичним способом гіперболізації образу [1, с. 239].

Поряд із формами власне українського кличного відмінка у звертаннях (душе моя; доле моя; муко моя) виступають церковнослов'янзми, що є означеннями відповідно до форми звертання (душа — скорбная; душа — убогая; мука — люта; доля — молодая). Використання художніх означень церковнослов'янського походження стає виразником внутрішніх переживань поета, способом вираження божественного начала в людині.

Висновки. Отже, Шевченківський пошук формування української літературної мови виявився у прагненні на рівні символів кодифікувати знання про світ, Бога, людину. Таким чином, використані Т. Шевченком церковнослов'янзми — це яскраві приклади стилістичної урочистості, патетики або гіркої іронії, викриття недоліків суспільства та особистості зокрема, спроба переосмислити буденні реалії до рівня духовного начала, спосіб примирити ворогуючі сторони. Поет мислить тими високими категоріями, що пов'язують земний світ із вищим світом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Т.Г. Усі твори в одному томі. — К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. — 824 с.
2. Неділько Г.Я. Тарас Шевченко. Життя і творчість. — К.: Рад. шк., 1988. — 247 с.